

Tradycje badawcze hermeneutyki prawa – od Schleiermachera do Amseleka

Maria Gołębiowska

Amselek Paul, Cheminements philosophiques dans le monde du droit et des règles en général, Armand Colin, Paris 2012.

Amselek Paul, Comment je vois le monde du droit (communication présentée au séminaire international organisé les 13 et 14 octobre 2016 à Milan par l'Università Statale di Milano et l'Università di Milano-Bicocca sur le thème: Qu'est-ce qu'une règle? Perspectives ontologiques et pragmatiques), "Phenomenology and Mind" 2017, nr 13, s. 30-40, <http://paul-amselek.com>.

Amselek Paul, L'interprétation à tort et à travers, w: Interprétation et droit, red. tenze, Bruylant, Bruxelles 1995, s. 11-25, <http://paul-amselek.com>.

Amselek Paul, Mes cheminements philosophiques dans le monde du droit et des règles en général (Conférence faite à la Faculté de Droit de l'Université de Montréal le 1er octobre 2013), "La Revue Juridique Thémis" 2015, t. 48, nr 3, s. 845-888, <http://paul-amselek.com>.

Amselek Paul, Philosophie du droit et théorie des actes de langage, w: Théorie des actes de langage, éthique et droit, red. tenze, PUF, Paris 1986, s. 109-163.

Austin John L., Jak działać słowami, w: tenze, Mówienie i poznawanie. Rozprawy i wykłady filozoficzne, tłum. i oprac. Bohdan Chwedeńczuk, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993 (How to Do Things with Words, 1962), s. 543-729.

Bianchi Cinzia, Vassallo Clare, Introduction. Umberto Eco's Interpretative Semiotics: Interpretation, Encyclopedia, Translation, "Semiotica" 2015, t. 206, nr 1, red. te same, s. 5-11. <https://doi.org/10.1515/sem-2015-0017>

Brożek Bartosz, Stelmach Jerzy, Metody prawnicze. Logika - analiza - argumentacja - hermeneutyka, Zakamycze. Wolters Kluwer Polska, Kraków 2006.

Eco Umberto i in. Interpretacja i nadinterpretacja, red. Stefan Collini, tłum. Tomasz Bieroń, Znak, Kraków 1996.

Eco Umberto, Les limites de l'interprétation, tłum. Myriem Bouzaher, Grasset, Paris 1992.

Farr James, The Americanization of Hermeneutics. Francis Lieber's Legal and Political Hermeneutics, w: Legal Hermeneutics. History, Theory, and Practice, red. Gregory Leyh, University of California Press, Los Angeles-Oxford 1992, s. 83-102. <https://doi.org/10.1525/9780520329386-006>

Gadamer Hans-Georg, Prawda i metoda, Zarys hermeneutyki filozoficznej, tłum. Bogdan Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007 (Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik, 1960).

Hegel Georg W.F., Zasady filozofii prawa, tłum. Adam Landman, PWN, Warszawa 1969 (Grundlinien der Philosophie des Rechts, 1820-1821).

Kaufmann Arthur, Durch Naturrecht und Rechtspositivismus zur juristischen Hermeneutik, "JuristenZeitung", 13 czerwca 1975, nr 11-12, s. 337-341.

Kaufmann Arthur, Preliminary remarks on a legal logic and ontology of relations (foundations of a legal theory based on the concept of a person), w: Law, Interpretation and Reality. Essays in

Epistemology, Hermeneutics and Jurisprudence, red. Patrick Nerhot, Springer, Dordrecht 1990, s. 104-123. https://doi.org/10.1007/978-94-015-7875-2_8

Kaufmann Arthur, Rechtsphilosophie im Wandel, Athenäum, Frankfurt am Main 1972.

Kelsen Hans, Czysta teoria prawa, red. Adam Bosiacki, tłum. Rafał Szubert, Wolters Kluwer, Warszawa 2014 (Reine Rechtslehre, 1934).

Klatt Matthias, Contemporary legal philosophy in Germany, "Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie" 2007, s. 519-539. <https://doi.org/10.25162/arsp-2007-0037>

Lieber Francis, Legal and Political Hermeneutics, or Principles of Interpretation and Construction in Law and Politics, Little & Brown, Boston 1839. <https://doi.org/10.1037/11928-000>

Oniszczyk Jerzy, Filozofia i teoria prawa, C.H. Beck, Warszawa 2008.

Piechowiak Marek, Arthur Kaufmann - hermeneutyka prawnicza, w: Przyszłość dziedzictwa. Portrety filozofów prawa, t. 2: Współczesna niemiecka filozofia prawa, red. Jerzy Zajadło, Arche, Gdańsk 2008, s. 135-167.

Przymuszała Beata, Dwa wyroki - jedno prawo? O kilku problemach interpretacji prawniczej, "Teksty Drugie" 2002, nr 1-2, s. 141-152.

Rabault Hugues, Le problème de l'interprétation de la loi. La spécificité de l'herméneutique juridique, "Le Portique. Revue de philosophie et de sciences humaines" (online) 2005, nr 15: La Loi, s. 1-10. <https://doi.org/10.4000/lepportique.587>

Reinach Adolf, Aprioryczne podstawy prawa cywilnego, tłum. i wstęp Tomasz Bekrycht, Aureus, Kraków 2009 (Zur Phänomenologie des Rechts. Die apriorischen Grundlagen des bürgerlichen Rechts, 1913). <https://doi.org/10.1515/9783110329414.621>

Ricoeur Paul, Les implications de la théorie des actes de langage pour la théorie générale de l'éthique, w: Théorie des actes de langage, éthique et droit, red. Paul Amselek, PUF, Paris 1986, s. 89-105.

Ricoeur Paul, L'herméneutique et la méthode des sciences sociales, w: Théorie du droit et science, red. Paul Amselek, PUF, Paris 1994, s. 15-26.

Ricoeur Paul, On Translation, tłum. Eileen Brennan, Routledge, London-New York 2006.

Schleiermacher Friedrich, Hermeneutics and Criticism, and Other Writings, red. i tłum. Andrew Bowie, Cambridge UP, Cambridge 1998, w szczególności tekst General Hermeneutics, s. 225-268. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511814945.008>

Taylor George H., Legal hermeneutics. The text and beyond, "Studia Paedagogica Ignatiana" 2015, t. 18, s. 81-96. <https://doi.org/10.12775/SPI.2015.004>

Taylor George H., Legal interpretation. The window of the text as transparent, opaque or translucent, "Revista de Estudos Constitucionais, Hermenética e Teoria do Direito (RECHTD)" 2011, t. 3, nr 2, s. 169-181. <https://doi.org/10.4013/rechtd.2011.32.06>

Tremblay Luc B., Le positivisme juridique versus l'herméneutique juridique, "Revue Juridique Thémis" 2012, nr 46, s. 252-292.

Troper Michel, La philosophie du droit, PUF, Paris 2018.

Waldenfels Bernhard, Vorwort, w: Henri Maldiney, Versthen, tłum. Sabine Metzger, Turia & Kant, Wien 2006.

Hermeneutyka a religia. Skończoność człowieka i nieskończoność rozumienia

Marek Szulakiewicz

Angehrn Emil, Der entgegenkommende Sinn: Offenbarung und Wahrheitsgeschehen, w: Offenbarung verstehen – oder erleben? Hermeneutische Theologie in der Diskussion, red. Christof Landmesser, Andreas Klein, Neukirchener Theologie, Neukirchen-Vluyn 2012, s. 59–79.

Augustyn św., De doctrina christiana – O nauce chrześcijańskiej, tłum. Jan Sulowski, Pax, Warszawa 1989.

Barth Karl, Das Wort Gottes und die Theologie, Ch. Kaiser, München 1924.

Blank Josef, Verändert Interpretation den Glauben?, Herder, Freiburg 1972.

Bonhoeffer Dietrich, Widerstand und Ergebung, Kaiser, München 1970.

Brunner Emil, Offenbarung und Vernunft. Die Lehre von der christlichen Glaubenserkenntnis, Zwingli, Zürich 1941.

Dalferth Ingolf U., Radikale Theologie. Glauben im 21. Jahrhundert, Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 2012.

Gadamer Hans-Georg, Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej, tłum. Bogdan Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Gadamer Hans-Georg, Wahrheit und Methode. Ergänzungen Register, Mohr, Tübingen 1993.

Gadamer Hans-Georg, Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik, Mohr, Tübingen 1990.

Heidegger Martin, Hegłowski pojęcie doświadczenia, tłum. Robert Marszałek, w: tenże, Drogi lasu, Fundacja Aletheia, Warszawa 1997, s. 97–170.

Hermeneutik. Die Geschichte der abendländischen Textauslegung von der Antike bis zur Gegenwart, red. Meinrad Böhl, Wolfgang Reinhard, Peter Walter, Böhlau, Wien 2013.

Jeanrond Werner G., Hermeneutyka teologiczna. Rozwój i znaczenie, tłum. Maria Borkowska, WAM, Kraków 1999.

Jung Matthias, Erfahrung und Religion. Grundzüge einer hermeneutisch-pragmatischen Religionsphilosophie, Alber, Freiburg im Breisgau 1999.

Kärtner Ulrich H.J., Einführung in die theologische Hermeneutik, WBG, Darmstadt 2006.

Kärtner Ulrich H.J., Hermeneutische Theologie. Zugaänge zur Interpretation des christlichen Glaubens und seiner Lebenspraxis, Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, Neukirchen-Vluyn 2008.

Marquard Odo, Pytanie o pytanie, na które odpowiedzią jest hermeneutyka, w: tenże, Rozstanie z filozofią pierwszych zasad. Studia filozoficzne, tłum. Krystyna Krzemieniowa, Oficyna Naukowa, Warszawa 1994, s. 120–150.

Offenbarung verstehen – oder erleben? Hermeneutische Theologie in der Diskussion, red. Christof Landmesser, Andreas Klein, Neukirchener Theologie, Neukirchen-Vluyn 2012.

Pannenberg Wolfhart, Hermeneutik und Universalgeschichte, w: Die Hermeneutik und die Wissenschaften, red. Hans-Georg Gadamer, Gottfried Boehm, Suhrkamp, Frankfurt am Main 1978, s. 283–319.

Pauleikhoff Bernhard, Unterschiede zwischen Erklären und Verstehen auf Grund des ursprünglichen Wortsinns, „Archiv für Psychiatrie und Zeitschrift für die gesamte Neurologie“ 1963, t. 204, s. 556–561. <https://doi.org/10.1007/BF00352709>

Pöggeler Otto, Schritte zu einer hermeneutischen Philosophie, Breisgau-Alber, Freiburg–München 1994.

Ricoeur Paul, Interpretacja a refleksja. Konflikt hermeneutyczny, tłum. Stanisław Cichowicz, „Studia Filozoficzne” 1986, nr 9, s. 137–161.

Ricoeur Paul, Religia, ateizm, wiara, tłum. Halina Bortnowska, w: tenże, Egzystencja i hermeneutyka. Rozprawy o metodzie, wyb. Stanisław Cichowicz, Pax, Warszawa 1985, s. 31–57.

Schleiermacher Friedrich D.E., Mowy o religii do wykształconych spośród tych, którzy nią gardzą, tłum. Jerzy Prokopiuk, Znak, Kraków 1995.

Schnädelbach Herbert, Aufklärung und Religionskritik, „Deutsche Zeitschrift für Philosophische Forschung” 2006, nr 3, s. 331–345. <https://doi.org/10.1524/dzph.2006.54.3.331>

Stobbe Heinz-Günther, Hermeneutik – ein ökumenisches Problem. Eine Kritik der Katholischen Gadamer-Rezeption, Benziger, Zürich 1981.

Szulakiewicz Marek, Naznaczeni tymczasowością. Wprowadzenie do teorii istnienia, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2017.

Tischner Józef, Perspektywy hermeneutyki, „Znak” 1971, nr 2–3, s. 145–172.

Van Buren Paul M., Reden von Gott – in der Sprache der Welt zur säkularen Bedeutung des Evangeliums, Zwingli, Zürich 1965.

Vattimo Gianni, Glauben – Philosophieren, tłum. Christiane Schultz, Reclam, Stuttgart 1997.

Weber Max, Gospodarka i społeczeństwo. Zarys socjologii rozumiejącej, tłum. i wstęp Dorota Lachowska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.

Weber Max, Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriß der verstehenden Soziologie, Mohr, Tübingen 1980.

Spadkobierczynie religii. Wybrane problemy filozoficznych przybliżeń nadziei

Robert Grzywacz

Czeżowski Tadeusz, Dyskusja po artykule M.A. Krąpca OP "Filozofia bytu a zagadnienie wartości", "Znak" 1965, nr 130(4), s. 437-438.

Czeżowski Tadeusz, Czym są wartości? (Wprowadzenie do dyskusji), "Znak" 1965, nr 130(4), s. 408-410.

Eschatologia filozoficzna. Wokół książki Ireneusza Ziemińskiego "Życie wieczne", red. Mateusz Przanowski OP, Fundacja "Dominikańskie Studium Filozofii i Teologii", Kraków 2016.

Filek Jacek, O nadziei. Historyczne i analityczne wprowadzenie do fenomenologii nadziei, Mando, Kraków 2023.

Gomułka Jakub, Karol Tarnowski - od fenomenologii do metafizyki nadziei, w: Fenomenologia polska a chrześcijaństwo, red. Jakub Gomułka, Karol Tarnowski, Adam Workowski, Wydawnictwo Naukowe UPJP II, Kraków 2014, s. 397-414.

Grzywacz Robert SJ, Świadek przekonań - podmiot sumienia. Paul Ricoeur i filozofia świadectwa, Księgarnia Akademicka, Kraków 2020. <https://doi.org/10.12797/9788381383776>

Habermas Jürgen, Między naturalizmem a religią. Rozprawy filozoficzne, tłum. Marcin Pańków, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.

Habermas Jürgen, Przyszłość natury ludzkiej. Czy zmierzamy do eugeniki liberalnej, tłum. Małgorzata Łukasiewicz, Scholar, Warszawa 2003.

Jagiełło Jarosław, Od aksjologii do agatologii - filozofia człowieka Józefa Tischnera, w: Józef Tischner, red. tenże, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, Kraków 2020, s. 41-108.

Jagiełło Jarosław, Współczesna filozofia nadziei - od Blocha do Tischnera, w: Filozofia Boga, cz. 1: Stanisław Janeczek, Anna Starościc, Poszukiwanie Boga, Wydawnictwo KUL, Lublin 2017, s. 331-356. <https://doi.org/10.2307/j.ctv3hvcb2.17>

Kant Immanuel, Religia w obrębie samego rozumu, tłum. Aleksander Bobko, Homini, Kraków 2007.

Léna Marguerite, Nadzieja według Paula Ricoeura, tłum. Robert Grzywacz, w: Między przedmiotowością a podmiotowością. Intencjonalność w fenomenologii francuskiej / Entre l'objectivité et la subjectivité. L'intentionnalité dans la phénoménologie française, red. Andrzej Gielarowski, Robert Grzywacz, Akademia Ignatianum-WAM, Kraków 2011, s. 405-429.

Lorenc Włodzimierz, Filozofie skończoności, Wydawnictwa UW, Warszawa 2016. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323520702>

Lorenc Włodzimierz, W miejsce religii. Ku filozofii nadziei radykalnej, Wydawnictwa UW, Warszawa 2021. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323550532>

Marcel Gabriel, Homo viator. Wstęp do metafizyki nadziei, tłum. Piotr Lubicz, Pax, Warszawa 1959.

Pencuła Mateusz, Ateistyczna apologetyka religii we współczesnej filozofii polskiej, Wydawnictwa UW, Warszawa 2020. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323542117>

Przełęcki Marian, Chrześcijaństwo niewierzących, Czytelnik, Warszawa 1989.

Ricoeur Paul, Histoire et vérité, Éditions du Seuil, Paris 2001.

Ricoeur Paul, Nadzieja a struktura systemów filozoficznych, tłum. Elżbieta Pulkowska, "Znak" 1973, nr 231(9), s. 1133-1147.

Ricoeur Paul, Nazwać Boga. Teksty Paula Ricoeura, tłum. Robert Grzywacz SJ, WAM, Kraków 2011.

Ricoeur Paul, O sobie samym jako innym, tłum. Bogdan Chełstowski, oprac. i wstęp Małgorzata Kowalska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

Rorty Richard, Filozofia a nadzieja na lepsze społeczeństwo, tłum. Janusz Grygieńć, Sergiusz Tokariew, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2013.

Rorty Richard, Przygodność, ironia i solidarność, tłum. Wacław Jan Popowski, W.A.B., Warszawa 2009.

Soniewicka Marta, Transhumanizm. Kilka uwag na temat filozoficznych źródeł sporu o ideę biomedycznego ulepszania moralnego, "Ethics in Progress" 2015, t. 6, nr 1, s. 38-55, doi: 10.14746/eip.2015.1.5. <https://doi.org/10.14746/eip.2015.1.5>

Stróżewski Władysław, Istnienie i wartość, Znak, Kraków 1981.

Tarnowski Karol, Pragnienie metafizyczne, Znak, Kraków 2017.

Tarnowski Karol, Usłyszeć niewidzialne. Zarys filozofii wiary, Instytut Myśli Józefa Tischnera, Kraków 2005.

Tischner Józef, Martin Heidegger; Filozofia wypróbowanej nadziei; Ludzie z kryjówek, w: tenże, Myślenie według wartości, Znak, Kraków 1982, s. 120-127, 397-414, 415-433.

Tischner Józef, Świat ludzkiej nadziei. Wybór szkiców filozoficznych 1966-1975, Znak, Kraków 1994.

Ziemiński Ireneusz, Życie wieczne. Przyczynek do eschatologii filozoficznej, W drodze-Fundacja "Dominikańskie Studium Filozofii i Teologii", Poznań-Kraków 2013.

Hermeneutyka i czas. Wymyślić hermeneutykę jeszcze raz Łukasz Kołoczek

Agamben Giorgio, Czas, który zostaje. Komentarz do Listu do Rzymian, tłum. Sławomir Królak, Sic!, Warszawa 2009.

Derrida Jacques, O duchu. Heidegger i pytanie, tłum. Barbara Brzezicka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015.

Derrida Jacques, Widma Marksa, tłum. Tomasz Załuski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.

Gadamer Hans-Georg, Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej, tłum. Bogdan Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Heidegger Martin, Bycie i czas, tłum. Bogdan Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.

Hesse Hermann, Gra szklanych paciorków. Próba opisu życia magistra ludi Józefa Knechta wraz z jego spuścizną pisarską, tłum. Maria Kurecka, Jednorożec, Poznań 1992.

Husserl Edmund, Medytacje kartezjańskie z dodaniem uwag krytycznych Romana Ingardena, tłum. i przyp. Andrzej Wajs, PWN, Warszawa 1982.

Husserl Edmund, Wykłady z fenomenologii wewnętrznej świadomości czasu, tłum. Janusz Sidorek, PWN, Warszawa 1989.

Lévinas Emmanuel, Istniejący i istnienie, tłum. Janusz Margański, Homini, Kraków 2006.

Lorenc Włodzimierz, Filozofia hermeneutyczna. Inspiracje, klasycy, radykalizacje, Wydawnictwa UW, Warszawa 2019. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323538875>

Ricoeur Paul, *Czas i opowieść*, t. 1: *Intryga i historyczna opowieść*, tłum. Małgorzata Frankiewicz, Wydawnictwo UJ, Kraków 2008.

Ricoeur Paul, *Czas i opowieść*, t. 2: *Konfiguracja w opowieści fikcyjnej*, tłum. Jarosław Jakubowski, Wydawnictwo UJ, Kraków 2008.

Ricoeur Paul, *Czas i opowieść*, t. 3: *Czas opowiadany*, tłum. Urszula Zbrzeźniak, Wydawnictwo UJ, Kraków 2008.

Rosner Katarzyna, *Paul Ricoeur wobec współczesnych dyskusji o narracji*, w: *Horyzonty interpretacji. Wokół myśli Paula Ricoeura*, red. Anna Grzegorzczak, Mirosław Loba, Rafał Koschany, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, Poznań 2003.

Sartre Jean Paul, *Transcendencja Ego. Próba opisu fenomenologicznego*, tłum. Urszula Idziak, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2006.

Scholtz Gunter, *Czym jest i od kiedy istnieje „filozofia hermeneutyczna”?*, tłum. Dorota Domagała, w: *Hermeneutyczna tożsamość filozofii*, red. Stanisław Czerniak, Jarosław Rolewski, Wydawnictwo UMK, Toruń 1994.

Sznajder Paweł, *Spór o rozumienie pojęcia dziejów efektywnych w filozofii hermeneutycznej i postmodernizmie*, „ΣΟΦΙΑ. Pismo Filozofów Krajów Słowiańskich” 2018, nr 18, s. 75–89.
<https://doi.org/10.15584/sofia.2018.18.5>

Tischner Józef, *Filozofia dramatu*, Znak, Kraków 2012.

Tischner Józef, *Ja transcendentalne w filozofii Edmunda Husserla*, w: *tenże, Studia z filozofii świadomości*, oprac. i przedm. Adam Węgrzecki, Instytut Myśli Józefa Tischnera, Kraków 2006.

System i pozór. Motywy dialektyki oświecenia u Rousseau Paweł Pieniążek

Adorno Theodor W., *Minima Moralia*, tłum. Małgorzata Łukasiewicz, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1999.

Adorno Theodor W., *O fetyszyzmie w muzyce i regresji słuchania*, w: *tenże, Sztuka i sztuki. Wybór esejów*, tłum. Krystyna Krzemień-Ojak, PIW, Warszawa 1990, s. 116–127.

Horkheimer Max, *Egoizm a ruch wolnościowy*, w: *tenże, Społeczna funkcja filozofii. Wybór pism, wyb.*, oprac. i wstęp Roman Rudziński, tłum. Jan Doktor, PIW, Warszawa 1987, s. 126–211.

Horkheimer Max, *Krytyka rozumu instrumentalnego*, w: *tenże, Społeczna funkcja filozofii. Wybór pism, wyb.*, oprac. i wstęp Roman Rudziński, tłum. Jan Doktor, PIW, Warszawa 1987, s. 244–413.

Horkheimer Max, Adorno Theodor W., *Dialektyka oświecenia. Fragmenty filozoficzne*, tłum. Małgorzata Łukasiewicz, przekł. przejr. i posł. opatrzył Marek J. Siemek, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 1994.

Rousseau Jean Jacques, *Emil czyli O wychowaniu*, t. 1–2, tłum. Feliks Wnorowski, Ossolineum, Wrocław 1955.

Rousseau Jean Jacques, *List do arcybiskupa de Beaumont*, tłum. Hanna Rosnerowa, w: *tenże, Umowa społeczna oraz Uwagi o rządzie polskim; Przedmowa do „Narcyza”; List o widowiskach; List o*

opatrności; Listy moralne; List do arcybiskupa de Beaumont; Listy do Malesherbesa, oprac., wstęp i przyp. Bronisław Baczko, PWN, Warszawa 1966, s. 595–709.

Rousseau Jean Jacques, List o widowiskach, tłum. Wiera Bieńkowska, w: tenże, Umowa społeczna oraz Uwagi o rządzie polskim; Przedmowa do „Narcyza”; List o widowiskach; List o opatrności; Listy moralne; List do arcybiskupa de Beaumont; Listy do Malesherbesa, oprac., wstęp i przyp. Bronisław Baczko, PWN, Warszawa 1966, s. 331–496.

Rousseau Jean Jacques, Listy moralne, tłum. Maria Pawłowska, w: tenże, Umowa społeczna oraz Uwagi o rządzie polskim; Przedmowa do „Narcyza”; List o widowiskach; List o opatrności; Listy moralne; List do arcybiskupa de Beaumont; Listy do Malesherbesa, oprac., wstęp i przyp. Bronisław Baczko, PWN, Warszawa 1966, s. 545–592.

Rousseau Jean Jacques, Rousseau juge de Jean Jacques. Dialogues, w: tenże, Oeuvres completes, t. 1, red. Bernard Gagnebin, Marcel Raymond, seria Pléiade, Gallimard, Paris 1959, s. 657–992.

Rousseau Jean Jacques, Rozprawa o naukach i sztukach, w: tenże, Trzy rozprawy z filozofii społecznej, tłum. Henryk Elzenberg, PWN, Warszawa 1956, s. 1–44.

Rousseau Jean Jacques, Rozprawa o nierówności, w: tenże, Trzy rozprawy z filozofii społecznej, tłum. Henryk Elzenberg, PWN, Warszawa 1956, s. 107–230.

Rousseau Jean Jacques, Szkic o pochodzeniu języków, tłum. Bogdan Banasiak, Aureus, Kraków 2001.

Rousseau Jean Jacques, Umowa społeczna, tłum. Antoni Peretiatkowicz, w: tenże, Umowa społeczna oraz Uwagi o rządzie polskim; Przedmowa do „Narcyza”; List o widowiskach; List o opatrności; Listy moralne; List do arcybiskupa de Beaumont; Listy do Malesherbesa, oprac., wstęp i przyp. Bronisław Baczko, PWN, Warszawa 1966, s. 3–166.

Schnädelbach Herbert, Próba rehabilitacji animal rationale, tłum. Krystyna Krzemieniowa, Oficyna Naukowa, Warszawa 2001.

Starobinski Jean, Jean-Jacques Rousseau. Przejrzytość i przeszkoda oraz Siedem esejów o Rousseau, tłum. Janusz Wojcieszak, Wydawnictwo KR, Warszawa 2000.

Walentowicz Halina, Filozofia społeczna Jana Jakuba Rousseau, w: Poglądy i myśli filozoficzne, red. Kamil Maciąg, Ewelina Chodźko, Tygiel, Lublin 2020, s. 132–143.

Walentowicz Halina, Tęsknota za lepszym. Historiozofia Maxa Horkheimera, Scholar, Warszawa 2004.

Wiggershaus Rolf, Theodor W. Adorno, Beck, München 1987.

O wolności w filozofii Jana Patočki i Hannah Arendt Marek Drwięga

Arendt Hannah, Co to jest wolność?, w: taż, Między czasem minionym a przyszłym. Osiem ćwiczeń z myśli politycznej, tłum. Mieczysław Godyń, Wojciech Madej, Aletheia, Warszawa 2011.

Arendt Hannah, Eichmann in Jerusalem. A Report on the Banality of Evil, The Viking Press, New York 1964.

Arendt Hannah, Eichmann w Jerozolimie. Rzecz o banalności zła, tłum. Adam Szostkiewicz, Znak, Kraków 1998.

- Arendt Hannah, Freedom and politics. A lecture, w: taż, Thinking without a Banister. Essays in Understanding 1954–1975, Schocken Books, New York 2018.
- Arendt Hannah, Kondycja ludzka, tłum. Anna Łagodzka, Aletheia, Warszawa 2010.
- Arendt Hannah, Korzenie totalitaryzmu, t. 1–2, tłum. Mariola Szawiel, Daniel Grinberg, Niezależna Oficyna Wydawnicza Nowa, Warszawa 1993.
- Arendt Hannah, Odpowiedzialność i władza sądenia, tłum. Wojciech Madej, Mieczysław Godyń, Prószyński i S-ka, Warszawa 2006.
- Arendt Hannah, On Revolution, Penguin Books, New York 1979.
- Arendt Hannah, O rewolucji, tłum. Mieczysław Godyń, Czytelnik, Warszawa 2003.
- Arendt Hannah, The Human Condition, The University of Chicago Press, Chicago–London 1998.
- Arendt Hannah, Thinking without a Banister. Essays in Understanding 1954–1975, Schocken Books, New York 2018.
- Arendt Hannah, Was ist Politik? Fragmente aus dem Nachlass, Piper, München–Berlin–Zürich 2015.
- Arendt Hannah, What is freedom?, w: taż, Between Past and Future, Faber and Faber, London 1961.
- Berstein Richard, Why Read Hannah Arendt Now?, Polity Press, Cambridge–Medford, MA 2018.
- Drwięga Marek, Odpowiedzialna wolność, Księgarnia Akademicka, Kraków 2020.
<https://doi.org/10.12797/978381382588>
- Krafík Filip, Préface, w: Jan Patočka, Socrate, Cours du semestre d'été 1946 suivi de Remarques sur le problème de Socrate, tłum. Erika Abrams, Academic Press–Editions du CERF, Fribourg, Suisse–Paris 2017, s. V–XXVII.
- Patočka Jan, Carnets philosophiques 1945–1950, tłum. Erika Abrams, Vrin, Paris 2021.
- Patočka Jan, Epochē et reduction, w: tenże, Papiers phénoménologiques, tłum. i oprac. Erika Abrams, Millon, Grenoble 1995, s. 163–210.
- Patočka Jan, Eseje heretyckie z filozofii dziejów, tłum. Andrzej Czycibor-Piotrowski, Elżbieta Szczepańska, Juliusz Zychowicz, Fundacja Aletheia, Warszawa 1998.
- Patočka Jan, Kacířské eseje o filosofii dějin, w: tenże, Péče o duši, t. 3, Oikomene, Praha 2002.
- Patočka Jan, Negativní platonismus. O vzniku, problematice, zániku metafyziky a otázce, zda filosofie může žít i po ní, Oikomene, Praha 2007.
- Patočka Jan, Negatywny platonizm. O genezie, problematyce i zaniku metafizyki oraz pytaniu, czy filozofia może istnieć bez niej, tłum. Maciej Borys, „Kwartalnik Filozoficzny” 2015, z. 4, s. 167–205.
- Patočka Jan, Socrate, Cours du semestre d'été 1946 suivi de Remarques sur le problème de Socrate, tłum. Erika Abrams, Academic Press–Editions du CERF, Fribourg Suisse–Paris 2017.

Dyskusja Derridy z myślą o sztuce Hegla i Heideggera Paweł Dybel

Derrida Jacques, Prawda w malarstwie, tłum. Małgorzata Kwietniewska, Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk 2003.

Derrida Jacques, Restytucje, w: tenże, Prawda w malarstwie, tłum. Małgorzata Kwietniewska, Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk 2003, s. 299–446.

Heidegger Martin, Czas i bycie, tłum. Janusz Mizera, w: tenże, Ku rzeczy myślenia, Fundacja Aletheia, Warszawa 1999, s. 26–28.

Heidegger Martin, Źródło dzieła sztuki, tłum. Bogusław Jasiński, Ethos, Warszawa 2020.